Sjukdomskoder for skjede-, bør- og tarmframfall

Forfatter
Lisbeth Hektoen, Helsetjenesten for sau - Animalia
Vibeke Tømmerberg, Helsetjenesten for sau - Animalia

Sammendrag
I perioden rundt lamming ser man en del tilfeller av skjedeframfall, tarmframfall og børframfall hos søyer. Skjedeframfall og tarmframfall (sistnevnte er egentlig en ruptur/ revne i skjedeveggen med tarmframfall som komplikasjon) ser man vanligvis før lamming. Børframfall opptrer etter lamming. For skjedeframfall og tarmframfall er høyt lammetall/dårlige plassforhold i buken den viktigste disponerende faktoren, mens børframfall vanligvis forårsakes av en hard fødsel.

Publisert
2016

Referanse
Sau og Geit 2/2016

Utskriftsdato
11.10.2026 www.fag.nsg.no

Sjukdomskoder for skjede-, bør- og tarmframfall

I perioden rundt lamming ser man en del tilfeller av skjede-framfall, tarmframfall og bør-framfall hos søyer. Skjede-framfall og tarmframfall (sistnevnte er egentlig en ruptur/ revne i skjedeveggen med tarm-framfall som komplikasjon) ser man vanligvis før lamming. Børframfall opptrer etter lamming. For skjedeframfall og tarmframfall er høyt lammetall/ dårlige plassforhold i buken den viktigste disponerende faktoren, mens børframfall vanligvis forårsakes av en hard fødsel.

Tarmframfall/ skjederuptur har ikke tidligere hatt egen sjukdomskode, men har nå fått sjukdomskode *328 skjede-ruptur* (tilsvarer den engelske betegnelsen *vaginal tear*). Denne koden brukes i Sauekontrollen og på Helse-kortene fra 2016. Kodene *320 bør-framfall* og *325 skjedeframfall* er som tidligere.

Høsten 2015 ble det også opprettet nye utrangeringskoder i Saue-kontrollen: *kode 31* for skjedeframfall og *kode 32* for tarmframfall (som altså er det samme som skjede*ruptur*). I tillegg ble *utrangeringskode 30* bukbrokk (vom i skinn) opprettet.

For at registreringene skal komme til størst mulig nytte i egen besetning, i forebyggende arbeid, forskning og avlsarbeid, er det viktig at de ulike tilstandene registreres korrekt. Illustrasjonene viser typiske, ytre tegn ved de ulike tilstandene. Du kan lese mer om symptomer, risikofaktorer, behandling og forebygging på www.animalia.no/htsau

Tekst: Lisbeth Hektoen,
Illustrasjoner: Vibeke Tømmerberg
Helsetjenesten for sau - Animalia

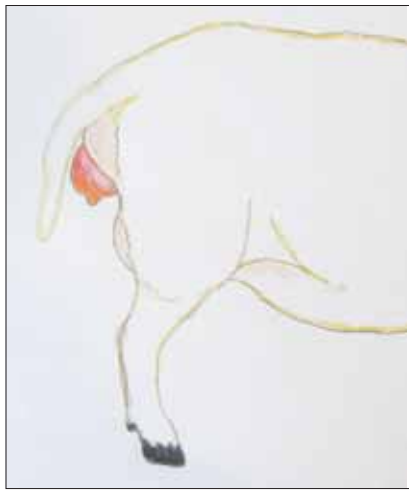

Skjedeframfall: Ved skjedeframfall kommer den ytre delen av fødselsveien (skjeden) til syne i kjønnsåpningen. Dette skjer vanligvis på slutten av drektigheten. Omfanget varierer. Som regel er ikke søyas allmenntilstand påvirket, men søya truer seg (presser). Ved riktig håndtering er prognosen god.

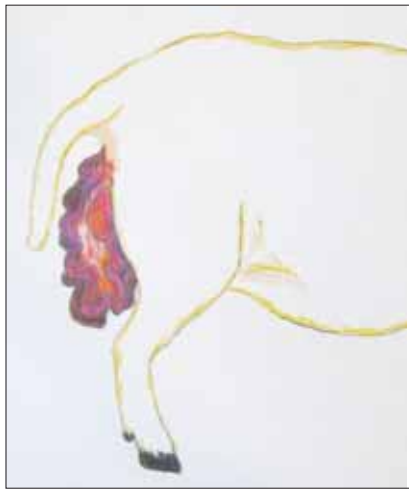

Skjederuptur/tarmframfall: Ved denne tilstanden oppstår det en revne (ruptur) i skjedeveggen slik at tarmer kommer ut gjennom kjønns-åpningen. Dette skjer vanligvis på høydrektige søyer. Tilstanden er akutt og ofte finner man søyene døde uten forvarsel. Tilstanden er i noen tilfeller knyttet til et skjedeframfall, men ses oftest uavhengig av dette. Endetarmsframfall/endetarmsprolaps der ytre del av endetarmen presses ut, ofte som en komplikasjon til skjedeframfall, kommer ikke inn under denne tilstanden.

Børframfall: Ved denne tilstanden vrenges hele børen (livmora) ut gjennom skjede-åpningen. Dette skjer oftest straks etter lamming, vanligvis etter en hard fødsel, gjerne med ett stort lam. Børframfall er en akutt tilstand og uten riktig håndtering medfører den store lidelser for søya før hun dør.